

IPA Komponenta IV – Razvoj ljudskih resursa 2007-2009
Program Europske Unije za Hrvatsku
Europeaid/127475/D/SER/HR

Regionalna mreža lokalnih obrazovnih ustanova

Metode analize obrazovnih potreba za
gospodarski razvoj:
Istarska županija

Rujan 2011

Ovaj projekt je financiran
od strane Europske Unije

Projekt provodi:

u partnerstvu s:

Sadržaj

1. SOCIO-EKONOMSKI POLOŽAJ ISTARSKE ŽUPANIJE	3
2. NAJVAŽNIJE GRANE DJELATNOSTI U ŽUPANIJI PREMA PRIHODIMA	4
3. NAJVAŽNIJE GRANE DJELATNOSTI PREMA ZAPOSLENOSTI.....	5
4. ANALIZA ZNANJA I VJEŠTINA U KLJUČNIM GRANAMA DJELATNOSTI U ŽUPANIJI.....	7
5. PRIRODNI ODLJEV – ZAMJENA POSTOJEĆIH ZAPOSLENIH.....	9
6. KAKO SE MIJENJA POTRAŽNJA ZA RADNOM SNAGOM KADA UZMEMO U OBZIR RAZVOJNE POTREBE?	12
7. KAKO SADRŽAJ PROGRAMA ODGOVARA RAZVOJNIM POTREBAMA? PRIMJER PROGRAMA U OBRAZOVNOM SEKTORU TURIZMA I UGOSTITELJSTVA.....	16
8. ZAKLJUČAK	17
DODATAK: METODOLOGIJA I PODACI.....	18

1. SOCIO-EKONOMSKI POLOŽAJ ISTARSKE ŽUPANIJE

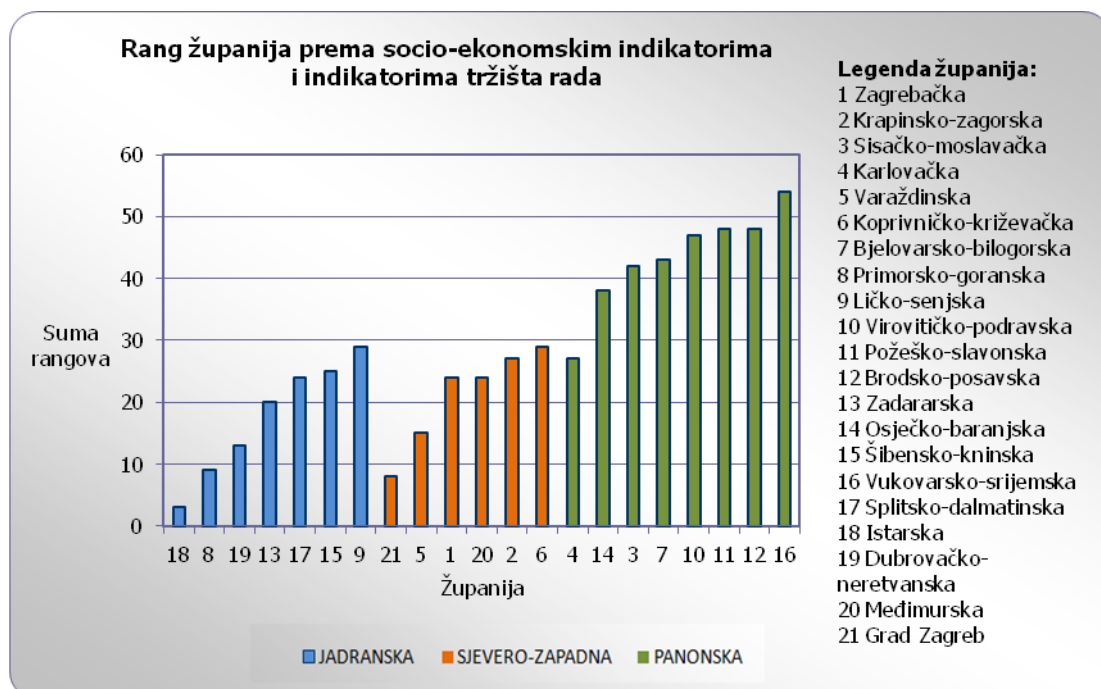
Istarska županija pripada Jadranskoj regiji, a po razvijenosti je najrazvijenija županija, kako u svojoj regiji tako i u usporedbi sa svim drugim županijama u Republici Hrvatskoj.

Daljnji razvoj ove županije treba se temeljiti na analizama koje vjerno pokazuju sadašnje stanje, povijesne trendove koji određuju kratkoročne mogućnosti, ali i dugoročne mogućnosti razvoja koje su latentne u gospodarstvu te na ljudskim i prirodnim potencijalima koji su na raspolaganju.

Budući razvoj ovisit će velikim dijelom i o znanjima i vještinama postojećeg radno sposobnog stanovništva, ali i o obrazovnim programima koje će naše obrazovne institucije ponuditi mladim naraštajima. Ako ta znanja i vještine ne budu pratila potrebe tržišta rada, stvoriti će se jaz između ponude i potražnje koji će utjecati s jedne strane na mogućnost gospodarstva da stvara novu vrijednost, a s druge strane će radnoj snazi otežati zapošljavanje

O metodologiji usporedbe županija u Hrvatskoj

Slika prikazuje poredak svih županija u Hrvatskoj prema kompozitnom indikatoru razvijenosti koji se sastoji od tri skupine indikatora: indikatori gospodarskog razvoja, indikatori tržišta rada i indikatori nezaposlenosti mladih. Svaki je od indikatora rangiran od najvišeg do najnižeg a potom su rangovi zbrojeni. Što je županija bolje rangirana u odnosu na druge, to je zbroj rangova indikatora MANJI. Što su stupići niži, to je županija razvijenija.

2. NAJVAŽNIJE GRANE DJELATNOSTI U ŽUPANIJI PREMA PRIHODIMA

U grafikonu ispod može se odmah zamjetiti da Istarska županija ima čak 24 grane djelatnosti koje su ostvarile 80% ukupnog prihoda u 2008. godini. Usporedbom Istarske županije s drugim hrvatskim županijama u pogledu broja ključnih grana bez sumnje se može reći da je Istarska županija

izvanredno razvijena pošto se u ostalim županijama broj ključnih grana djelatnosti kreće od 7 do 13, odnosno u prosjeku 10.

Ugostiteljstvo, trgovina na malo, građevinarstvo i proizvodnja ostalih prometnih sredstava s ostvarenim prihodom od 2,5-3,3 milijarde kuna najvažnije su grane djelatnosti u 2008. godini. U istoj godini, druge po važnosti su ostale poslovne djelatnosti i proizvodnja duhanskih proizvoda s ostvarenim prihodom od po 2 milijarde kuna. Treće po važnosti su proizvodnja ostalih nemetalnih

mineralnih proizvoda, proizvodnja hrane i pića, opskrba električnom energijom, trgovina motornim vozilima i proizvodnja strojeva i uređaja s prihodom od 1-1,4 milijarde kuna. Dakle, unutar prerađivačke industrije najvažnije grane su: proizvodnja ostalih prometnih sredstava, proizvodnja duhanskih proizvoda, proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda i proizvodnja hrane i pića. Može se primjetiti da je u Istarskoj županiji razdoblje od 2003. do 2008. obilježeno rastom prihoda u svim ključnim granama djelatnosti osim u proizvodnji duhanskih proizvoda i poljoprivredi gdje je u 2008. godini zabilježen pad prihoda od 10%, odnosno 16% u odnosu na 2003. godinu. U promatranom razdoblju ukupni prihod u svim ključnim djelatnostima porastao je 51%, odnosno za 9 milijardi kuna. Rast prihoda u 2008. u odnosu na 2003. godinu osobito je uočljiv u proizvodnji odjeće gdje je porastao 612%, zatim u poslovanju nekretninama gdje je porastao 295%, u računalnim i srodnim aktivnostima gdje je porastao 193%. Primjetan je i visok rast prihoda u 2008. godini u odnosu na 2003. godinu u proizvodnji proizvoda od metala, u rekreacijskim, kulturnim i sportskim djelatnostima, u ostalim poslovnim djelatnostima, u proizvodnji hrane i pića te u proizvodnji strojeva i uređaja.

Kakve su performanse ključnih grana djelatnosti kada je u pitanju zaposlenost?

3. NAJVAŽNIJE GRANE DJELATNOSTI PREMA ZAPOSLENOSTI

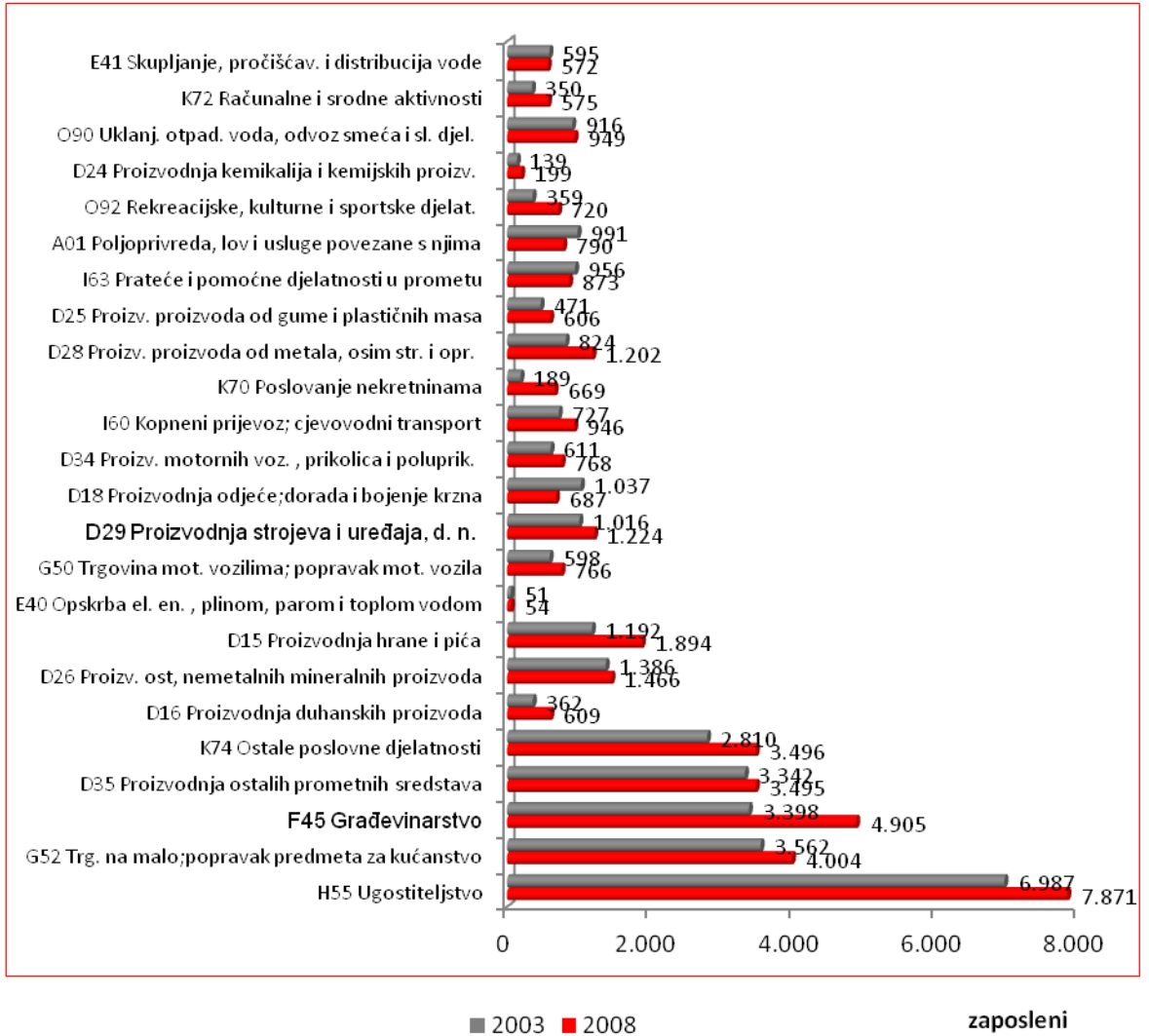
U grafikonu na sljedećoj stranici možemo vidjeti da je u Istarskoj županiji poredak grana djelatnosti prema broju zaposlenih veoma sličan onom prema prihodima.

Ugostiteljstvo koje je, kako smo vidjeli ranije, imalo najveći prihod u 2008. godini, sa 7,9 tisuća zaposlenih u istoj godini je bilo prvo i po broju zaposlenih uz rast zaposlenosti u odnosu na 2003. godinu od 13%. Građevinarstvo s 4,9 tisuća zaposlenih u istoj godini je bilo na drugom mjestu po broju zaposlenih uz rast zaposlenosti u odnosu na 2003. godinu od 44%. Treće mjesto po zaposlenosti u 2008. godini zauzima trgovina na malo s 4 tisuće zaposlenih, što je 12% više nego u 2003. godini.

Ostale poslovne djelatnosti i proizvodnja ostalih prometnih sredstava s po 3,5 tisuća zaposlenih u istoj godini su bile četvrte po broju zaposlenih uz rast zaposlenosti u odnosu na 2003. godinu od 24% odnosno 5%. Od ostalih važnijih grana po broju zaposlenih valja izdvojiti proizvodnju hrane i pića, proizvodnju ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda, proizvodnju strojeva i uređaja i proizvodnju proizvoda od metala. Kod svih ovih grana djelatnosti došlo je do porasta zaposlenosti u 2008. u odnosu na 2003. godinu.

U promatranom razdoblju otvoreno je 7.128 radnih mjesta dok je izgubljeno 657 tako da je saldo u zapošljavanju izrazito pozitivan. Najveći rast zaposlenosti od 254% ostvaren je u poslovanju nekretninama te u rekreacijskim, kulturnim i sportskim djelatnostima (101%), a najveći pad zaposlenosti od 34% bio je u proizvodnji odjeće. Primjetan je i pad zaposlenosti od 20% u poljoprivredi. U granama djelatnosti s najvećim rastom zaposlenosti potrebno je pratiti i druge pokazatelje razvoja kao i provjeravati da li obrazovni sustav prati porast potražnje, odnosno, da li sustav obrazovanja odraslih ima programe koji bi omogućili radnicima najtraženijih zanimanja da unaprijede svoja znanja i vještine kako bi mogli iskoristiti porast potražnje za radom.

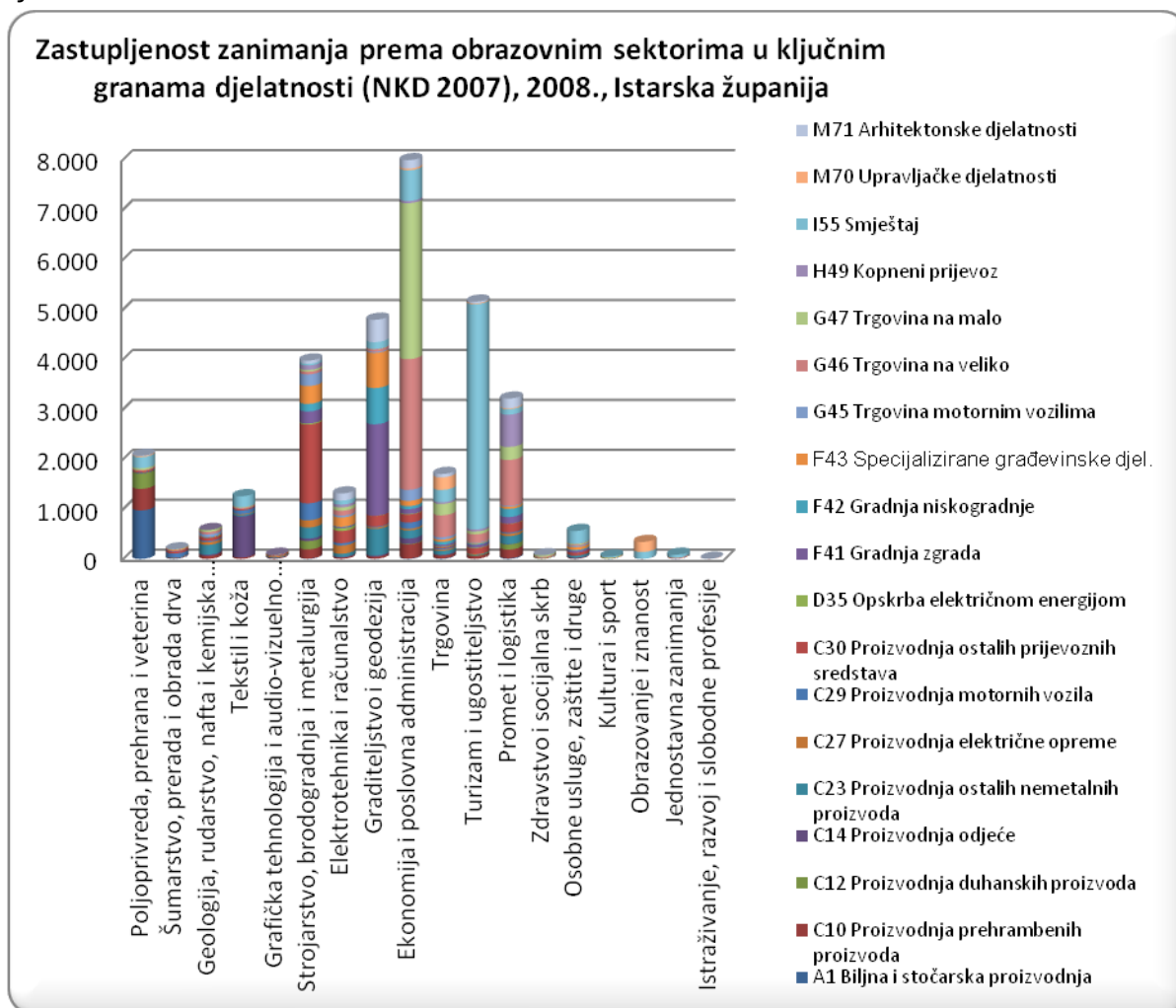
**Djelatnosti (NKD 2002) koje su činile 80% ukupnog prihoda u 2008. godini
prema zaposlenosti u pravnim osobama u 2003. i 2008. godini, Istarska
županija**

4. ANALIZA ZNANJA I VJEŠTINA U KLJUČNIM GRANAMA DJELATNOSTI U ŽUPANIJI

U dosadašnjoj analizi smo prvo utvrdili koje su ključne grane po prihodu u županiji te smo potom utvrdili koliko ima zaposlenih u tim istim ključnim granama djelatnosti. Ovdje prikazujemo te iste zaposlene u ključnim granama (ali ovaj put prema NKD 2007) koje smo prikazali u prethodnom grafikonu o zaposlenima samo na jedan drugačiji način.

Kako bismo dobili ovaj grafikon napravili smo zasebnu analizu zaposlenih u ključnim granama po zanimanjima. Potom smo zanimanja zaposlenih povezali s obrazovnim područjima kojima ta zanimanja pripadaju i konačno smo mogli prikazati zaposlene u ključnim granama djelatnosti prema njihovom obrazovnom području, odnosno obrazovnom sektoru¹. Takva analiza omogućava nam uvid u znanja i vještine koje imaju zaposleni u ključnim granama, što nam govori o potražnji za znanjima i vještinama.

¹ Obrazovni sektor je skup obrazovnih programa i zanimanja koja se generiraju u gospodarstvu iz nekog obrazovnog područja. U Hrvatskoj je do sada definirano 13 obrazovnih sektora na razini strukovnog obrazovanja.

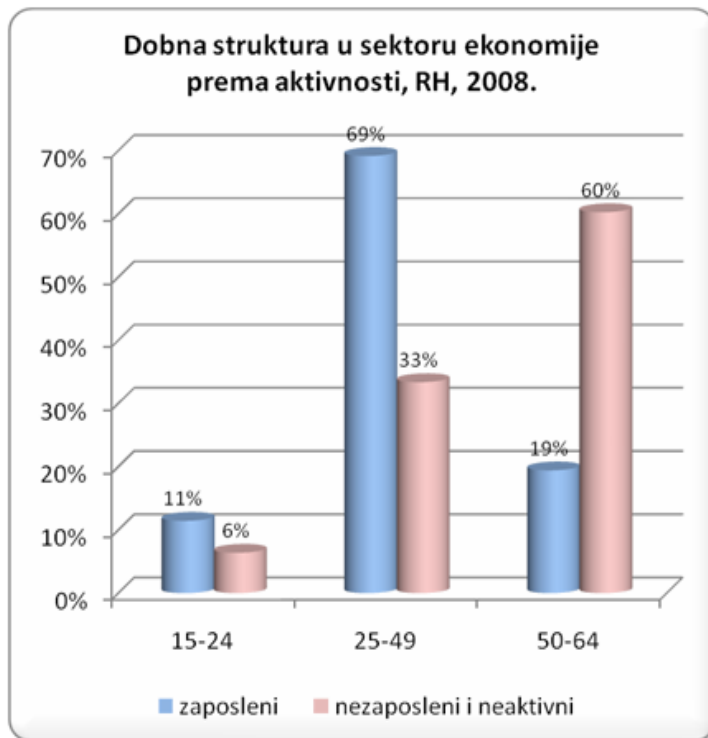

U gornjem grafikonu su prikazane skupine zanimanja (horizontalna os) po obrazovnim sektorima i kako su ta zanimanja grupirana po ključnim granama djelatnosti (različite boje). Visina stupca govori o tome da je npr. skupina zanimanja koja spada u obrazovni sektor ekonomija i poslovna administracija najzastupljenija u ukupnoj zaposlenosti u ključnim granama. Po različitim bojama unutar jednog stupca prepoznamo da su ta zanimanja najviše prisutna u grani G47 – trgovina na malo (maslinasto zelena boja) i u grani G46 – trgovina na veliko (svijetlo crvena boja) te u većem broju i u grani I55-smještaj (svijetlo plava boja), ali i da ima malen broj tih zanimanja i u mnogim drugim granama djelatnosti. Na drugom mjestu prema broju zaposlenih su zanimanja iz obrazovnog sektora turizma i ugostiteljstva koja su najviše prisutna u smještaju. Na trećem mjestu po zastupljenosti su zanimanja iz obrazovnog sektora graditeljstva i geodezije koja su najviše prisutna u građevinarskim granama djelatnosti, ali ima ih i u drugim granama djelatnosti. Zanimanja iz područja strojarstva, brodogradnje i metalurgije na četvrtom su mjestu po zastupljenosti zanimanja, a ima ih najviše zaposlenih u proizvodnji ostalih prijevoznih sredstava. Na petom mjestu po zastupljenosti zanimanja su zanimanja iz područja prometa i logistike, a najviše ih nalazimo zaposlenih u trgovini na veliko i kopnenom prijevozu.

Što je neka skupina zanimanja, odnosno obrazovnih sektora više rasprostranjena po različitim djelatnostima, to će potražnja za tim znanjima i vještinama ovisiti o većem broju djelatnosti.

5. PRIRODNI ODLJEV – ZAMJENA POSTOJEĆIH ZAPOSLENIH

Vidjeli smo da su zanimanja iz obrazovnog sektora ekonomije i poslovne administracije najzastupljenija među zaposlenima u Istarskoj županiji. Kakva je njihova dobna struktura te koliko će ih odlaziti u mirovinu u idućih 15 godina? Podaci o dobnoj strukturi po zanimanjima su nedostupni na razini županija. Kako bi odgovorili na ovo pitanje izračunali smo i prikazali u grafikonu ispod dobnu

strukturu svih zanimanja iz obrazovnog sektora ekonomije na razini Hrvatske. Vidimo da je u ovom obrazovnom sektoru 19% zaposlenih u dobi od 50 do 64 godine te se može očekivati da će oni otići u mirovinu tijekom sljedećih 15 godina.

Pretpostavljajući da je dobna struktura po zanimanjima u ovoj županiji ista kao i na razini Hrvatske, pomnožili smo broj zaposlenih iz ovog obrazovnog sektora u ovoj županiji s postotkom zaposlenih u dobi od 50 do 64 godine (19%) na razini Hrvatske i dobili prirodni odljev u ovoj županiji. Dijeljenjem izračunatog prirodnog odljeva s 15 godina dobili smo godišnji odljev.

izračun iz Ankete o radnoj snazi 2008., DZS

Ovu metodologiju smo koristili u ostvarivanju glavnog cilja ovog istraživanja, odnosno u prikazivanju ponude i potražnje za znanjima i vještinama koje prikazujemo u tabeli na sljedećoj stranici. U tabeli je u 2. stupcu prikazan broj zaposlenih prema obrazovnim sektorima u svim granama djelatnosti, u 3. stupcu udio zaposlenih u pojedinom obrazovnom sektoru u ukupnoj zaposlenosti u županiji, u stupcima 4-6 izračun prirodnog odljeva prema gore objašnjenjnoj metodologiji, u 7. stupcu prikazan je broj mladih koji je završio srednju školu 2008. godine i konačno u 8. stupcu je prikazan izračun koliko učenika koji završe srednju školu dođe na jedno radno mjesto upražnjeno zbog odlaska radnika u mirovinu. Podaci o broju zaposlenih prema obrazovnom sektoru koji su prikazani u tabeli razlikuju se od onih prikazanih u grafikonu "Zastupljenost zanimanja prema obrazovnim sektorima u ključnim granama djelatnosti" po tome što je u tabeli dat prikaz zaposlenih u svim granama djelatnosti, a ne samo u ključnim granama kao u grafikonu.

Prirodni odljev u mirovinu zaposlenih prema obrazovnom sektoru i zamjena mladima u 2008. godini							
Obrazovni sektor	Broj zaposlenih po obrazovnom sektoru	Udio u ukupno zaposlenima	Prirodni odljev (%)	Prirodni odljev	Godišnji odljev (Prirodni odljev / 15)	Ukupno mladih	Učenici po radnom mjestu
1	2	3	4	5	6	7	8
Turizam i ugostiteljstvo	8.583	15%	26%	2.211	147	345	2,3
Ekonomija	7.255	13%	19%	1.408	94	172	1,8
Strojarstvo, brodogradnja i metalurgija	7.225	13%	29%	2.110	141	159	1,1
Graditeljstvo i geodezija	5.475	10%	28%	1.529	102	66	0,6
Poslovna administracija	4.439	8%	31%	1.390	93	53	0,6
Promet i logistika	4.358	8%	28%	1.200	80	0	0,0
Trgovina	3.785	7%	25%	946	63	197	3,1
Poljoprivreda, prehrana i veterina	3.115	5%	44%	1.360	91	51	0,6
Osobne usluge, zaštite i druge	2.677	5%	23%	626	42	99	2,4
Elektrotehnika i računalstvo	2.563	5%	24%	615	41	338	8,2
Zdravstvo i socijalna skrb	2.271	4%	27%	603	40	41	1,0
Tekstil i koža	1.806	3%	24%	440	29	14	0,5
Geologija, rudarstvo, nafta i kemijska tehnologija	1.704	3%	29%	502	33	0	0,0
Šumarstvo, prerada i obrada drva	697	1%	24%	171	11	19	1,7
Grafička tehnologija i audio-vizuelno oblikovanje	390	1%	30%	115	8	8	1,0
Jednostavna zanimanja	382	1%	33%	125	8	0	0,0
Ukupno	56.724	100%		15.351	1.023	1.562	1,5

Izvor: izračun iz FINA, DZS, MZOS, 2008.

Bilješka: podaci o zaposlenima u pravnim osobama iz FINE nadopunjeni su podacima o zaposlenima u pravnim osobama u javnom sektoru iz DZS-a (odnosi se na zaposlene u ovim djelatnostima: javna uprava, obrana i socijalno osiguranje, obrazovanje te zdravstvena zaštita i socijalna skrb).

Možemo primijetiti da je zbog proširenja analize na zaposlene u svim granama djelatnosti kao i zbog razdvajanja obrazovnog sektora ekonomije i poslovne administracije na zasebne sektore došlo do promjene redoslijeda zaposlenih po zanimanjima prema obrazovnim sektorima. Zanimanja iz obrazovnog sektora turizma i ugostiteljstva izbila su na prvo mjesto po broju zaposlenih, dakle ispred zanimanja iz obrazovnih područja ekonomije i poslovne administracije, koja su bila najbrojnija u analizi

zastupljenosti zanimanja prema obrazovnim sektorima u ključnim granama djelatnosti, kako je prikazano ranije.

Kada gledamo 8. stupac tabele možemo u zadnjem retku vidjeti da u prosjeku 1,5 mladih osoba dolazi na jedno upražnjeno radno mjesto s time da su razlike između obrazovnih sektora velike.

Najveći jaz između ponude i potražnje za određenim zanimanjem prema obrazovnom sektoru možemo uočiti kod obrazovnog sektora elektrotehnike i računalstva u kojem 8,2 mladih dolazi na jedno radno mjesto. Ovakva hiperprodukcija kadrova može dovesti do većeg postotka nezaposlenosti ovih mladih ili do odlaska na rad tamo gdje postoji potražnja za njima.

Iznadprosječan broj mladih koji dolaze na jedno radno mjesto javlja se i u ovim sektorima: trgovina (3,1), osobne usluge, zaštite i druge (2,4) te turizam i ugostiteljstvo (2,3). Ipak, valja računati s tim da je ovdje potražnja donekle podcijenjena zbog izostanka podataka o zaposlenima u obrtima, što znači da ovi nesrazmjeri u praksi možda neće toliko doći do izražaja. Međutim trebamo imati na umu da je ovdje i ponuda podcijenjena pošto nismo bili u mogućnosti uzeti u obzir nezaposlene.

Zanimanja u kojima je osigurana prosječna zamjena su: ekonomija (1,8) i šumarstvo, prerada i obrada drva (1,7).

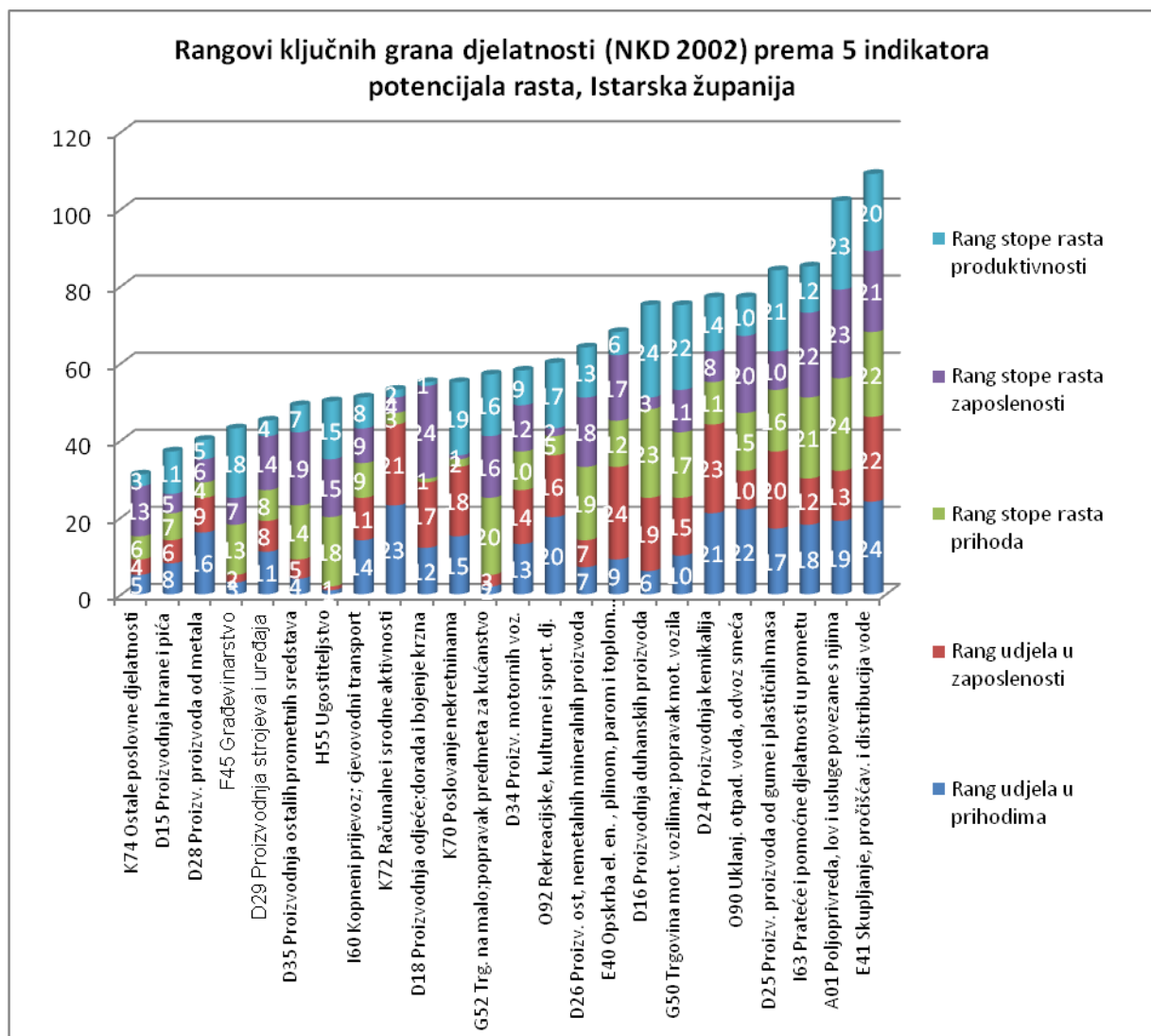
Zanimanja u kojima je samo granično osigurana zamjena (kod kojih na jedno upražnjeno dolazi nešto više od jedne mlade osobe iz škole, imajući u vidu i to da je potrebno osigurati određeni broj mladih koji će nastaviti školovanje), a to su: strojarstvo (1,1), grafička tehnologija i audio-vizuelno oblikovanje (1,0) te zdravstvo i socijalna skrb (1,0). S druge strane, zanimanja u kojima nije osigurana zamjena su: graditeljstvo i geodezija (0,6), poslovna administracija (0,6), poljoprivreda, prehrana i veterina (0,6) te tekstil i koža (0,5). Za zanimanja iz područja prometa i logistike te geologije, rudarstva, nafte i kemijske tehnologije za koja postoji određena potražnja uopće ne postoji obrazovni program. To se u praksi vjerojatno nadoknađuje tako što se određeni broj djece školuje u obližnjoj Rijeci.

Na ovu razinu jaza može se utjecati upravljanjem upisnim kvotama tako da se osigura bolja brojčana usklađenost prema potrebama prirodnog odljeva zaposlenih u mirovinu. Pri tome treba imati na umu da je ova analiza napravljena onoliko precizno koliko su to dostupnost/postojanje podataka omogućili te da nam ona daje tek grubu sliku koja je ipak korisna i indikativna jer govori o grubim potencijalnim viškovima i manjkovima obrazovnih profila.

Ovdje smo, dakle, prikazali kvantitativnu metodu procjene potražnje za zanimanjima prema obrazovnim sektorima koja može poslužiti za procjenu upisnih kvota u srednje škole i za organiziranje programa za obrazovanje odraslih, a vezano za kvalitetu obrazovnih programa možemo reći da je u cilju osiguravanja kvalitetih obrazovnih programa preporučljivo ostvariti blisku suradnju s gospodarskim sektorom.

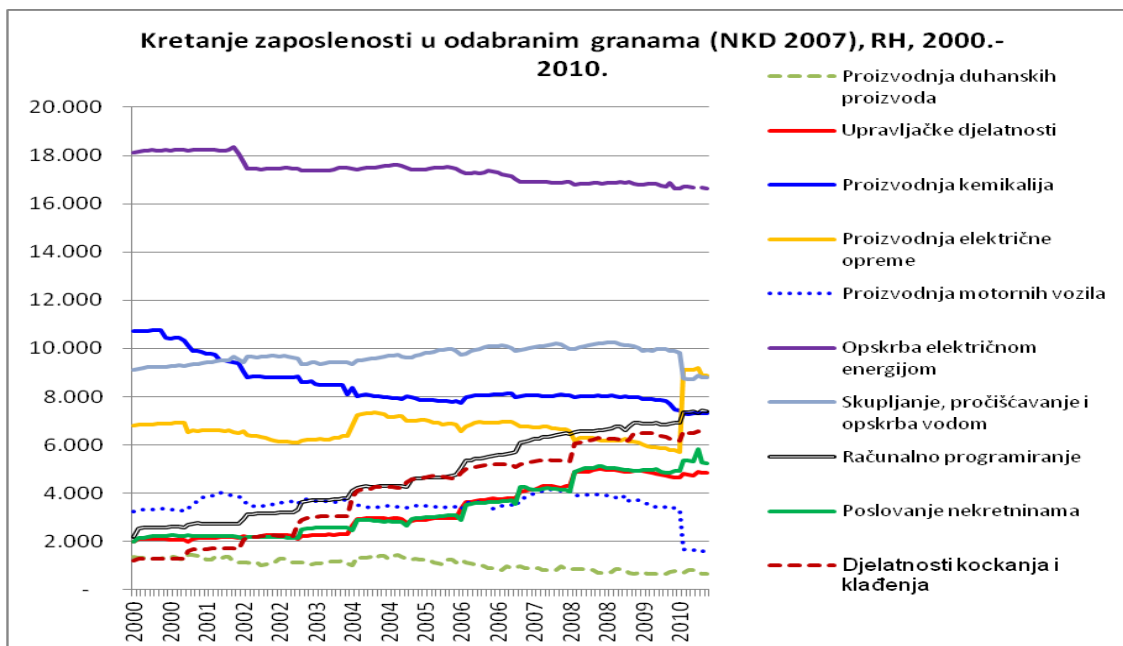
6. KAKO SE MIJENJA POTRAŽNJA ZA RADNOM SNAGOM KADA UZMEMO U OBZIR RAZVOJNE POTREBE?

U dosadašnjoj analizi smo utvrdili koje su grane djelatnosti stvorile 80% prihoda u gospodarstvu županije, koliko ima zaposlenih u tim ključnim granama djelatnosti, koja su zanimanja prema obrazovnim sektorima zastupljena u tim granama djelatnosti i na poslijetku smo prikazali distribuciju zaposlenih prema obrazovnim sektorima u svim granama djelatnosti, izračunali prirodni godišnji odljev starijih u mirovinu i priljev mladih iz škola po zanimanjima prema obrazovnim sektorima. Ovdje nadopunjujemo dosadašnju statičnu analizu s nekim pokazateljima dinamike i potencijala rasta, a to su: stopa rasta produktivnosti, stopa rasta zaposlenosti, stopa rasta prihoda, udio u ukupnoj zaposlenosti i udio u ukupnim prohodima. Ključne grane djelatnosti u ovoj županiji rangirali smo posebno po svakom pokazatelju dinamike i razvojnog potencijala od najvišeg do najnižeg (najviši ima 1. a najniži ima 24. mjesto) te smo pretpostavljajući da su svi ovi pokazatelji jednako važni rangove svih 5 pokazatelja zbrojili za svaku ključnu granu djelatnosti. Na taj način dobili smo ukupni rang ključnih grana djelatnosti koji je prikazan u grafikonu ispod, a koji je što je viši to je prikazan nižim stupcem jer je zbroj rangova manji broj.

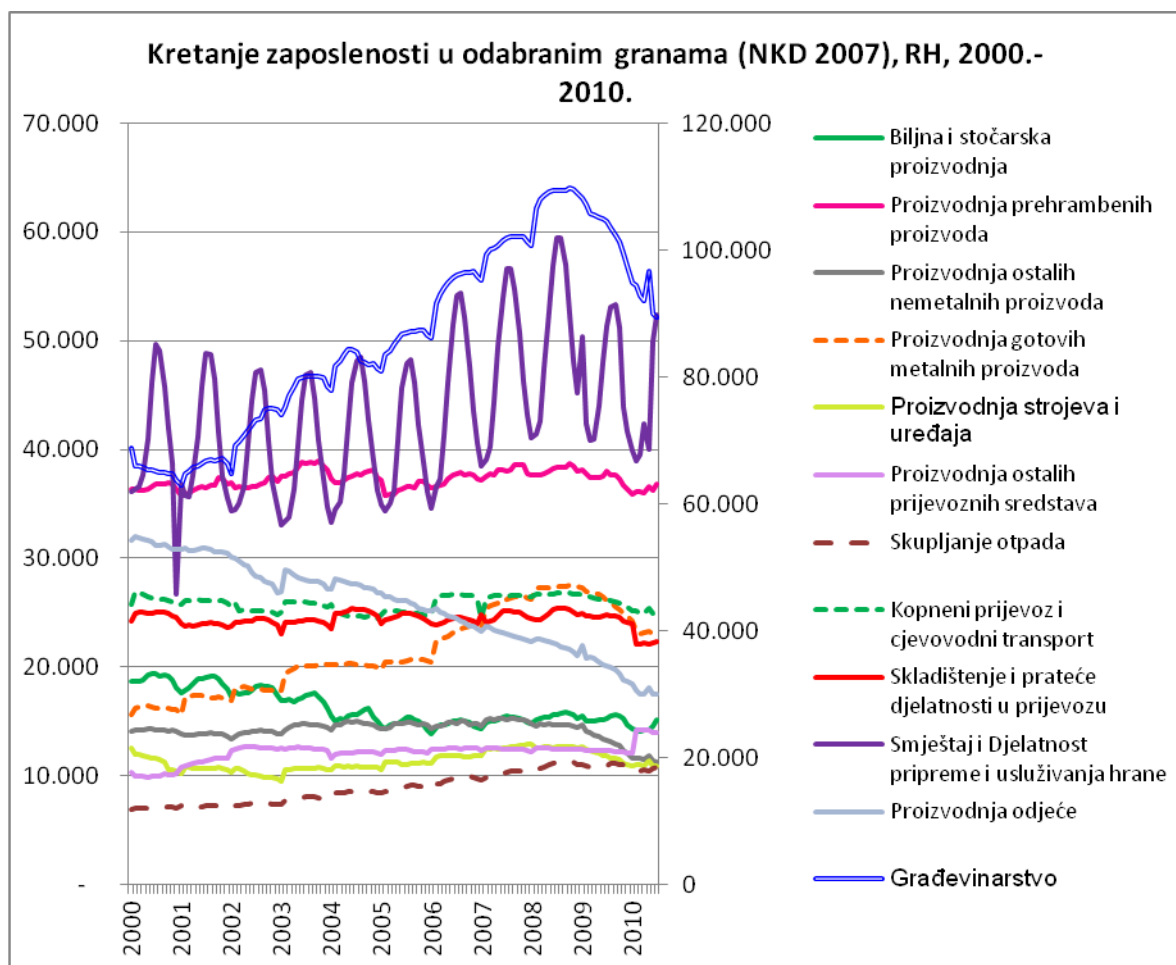
U grafikonu gore možemo vidjeti da ostale poslovne djelatnosti imaju najviši ukupni rang te da imaju relativno visok udio u zaposlenosti i u prihodima te relativno visoku stopu rasta produktivnosti i stopu rasta prihoda, ali imaju relativno osrednju stopu rasta zaposlenosti te se stoga može očekivati slabi rast potražnje za zanimanjima koja se zapošljavaju u ovoj grani djelatnosti, ukoliko se ovaj trend nastavi. Nadalje, proizvodnja hrane i pića zauzima 2. mjesto po ukupnom rangju s time da ima višu stopu rasta zaposlenosti od prvorangirane grane djelatnosti pa se može očekivati rast potražnje za zanimanjima koja se zapošljavaju u ovoj grani djelatnosti. Kako u Istarskoj županiji imamo izvanredno veliki broj ključnih grana, umjesto da analiziramo sve grane, nastavit ćemo rad analiziranjem onih grana koje imaju veliki udio u zaposlenosti i visoku stopu rasta zaposlenosti. Dakle, ugostiteljstvo kao grana djelatnosti u kojoj ima najviše zaposlenih i koja ostvaruje i najveći prihod u Istarskoj županiji ima relativno osrednje sve stope rasta te se zbog toga prema ukupnom rangju nalazi tek na 7. mjestu. To nam govori da se ne može očekivati bitniji rast zapošljavanja u ovoj grani, a to znači da je tome potrebno prilagoditi upisne kvote za zanimanja koja se u njoj zapošljavaju. Vrlo sličnu situaciju možemo uočiti i u građevinarstvu i u trgovini na malo koje imaju veliki udio u zaposlenosti, ali niske stope rasta zaposlenosti. Od grana koje imaju visoke stope rasta zaposlenosti možemo izdvojiti: poslovanje nekretninama, rekreacijske, kulturne i sportske djelatnosti, proizvodnju duhanskih proizvoda i računalne i srodne aktivnosti što nam govori da bi se upisne kvote mogle povećati za zanimanja koja se zapošljavaju u ovim granama.

Jedan od načina procijene dinamike razvoja ključnih grana djelatnosti je da se vidi kretanje zaposlenosti u tim granama u duljem razdoblju. U grafikonima na sljedećoj stranici prikazano je kretanje zaposlenosti na mjesečnoj bazi od 2000. do sredine 2010. godine u Hrvatskoj, ali u odabranim grana djelatnosti, koje smo odredili kao ključne za ovu županiju. Pri tome smo iz promatranja dinamike razvoja ključnih grana djelatnosti izuzeli grane djelatnosti iz područja trgovine pošto one ne mogu biti pokretač gospodarskog razvoja.

Već smo rekli da u Istarskoj županiji imamo izvanredno veliki broj ključnih grana te smo zbog toga radi preglednosti prikazali kretanja u zaposlenosti u tim granama na razini Hrvatske u dva grafikona. Kao i ranije i ovdje ćemo govoriti samo o onim granama djelatnosti koje u Istarskoj županiji imaju veliki udio u zaposlenosti i visoku stopu rasta zaposlenosti.

Kako možemo vidjeti u gornjem grafikonu u ostalim poslovnim djelatnostima (za koje mislimo da se u Istarskoj županiji odnose prije svega na upravljačke djelatnosti prema NKD 2007) možemo primjetiti kontinuirani i značajan rast zaposlenosti od 2000. sve do polovine 2009. godine do kada se broj zaposlenih i više nego udvostručio, a tada nastupa stagnacija sve do kraja promatranog razdoblja. Vrlo sličan trend i broj zaposlenih možemo primjetiti i u poslovanju nekretninama (u gornjem grafikonu) s time da je blagi pad zaposlenosti u ovoj grani djelatnosti nastupio tek u 2010. godini. Kod proizvodnje prehrambenih proizvoda (u donjem grafikonu) možemo uočiti da ova grana djelatnosti, uz vidljive sezonske oscilacije, u dužem roku ima stabilan broj zaposlenih koji međutim ne raste, a od sredine 2009. godine i blago pada. Kod ugostiteljstva, koje prema NKD 2007 obuhvaća smještaj i djelatnost pripreme i usluživanja hrane (u donjem grafikonu) možemo vidjeti velike sezonske oscilacije, između kojih možemo primjetiti pad zaposlenosti od 2000. do 2004. godine te rast od 2005. do 2008. godine kada je opet nastupio pad te stabilizacija broja zaposlenih na istoj razini sve do kraja promatranog razdoblja. Kod građevinarstva (u donjem grafikonu na desnoj vertikalnoj osi) možemo vidjeti veliki rast zaposlenosti sve do kraja 2008. godine kada je došlo do naglog pada zaposlenosti. Ukupan broj zaposlenih u svim granama trgovine, koje nisu ovdje prikazane, bio je u stalnom rastu od 2000. do 2008. godine kada je uslijedio pad koji se stabilizirao 2010. godine, ali na razini zaposlenosti

kakva je bila 2005. godine što nam govori da je ekspanzija zaposlenosti u ovim granama došla do svojih granica. U rekreacijskim, sportskim i kulturnim djelatnostima (za koje mislimo da se u Istarskoj županiji odnose prije svega na djelatnosti kockanja i klađenja prema NKD 2007 prikazanoj u gornjem grafikonu) možemo primjetiti značajan i kontinuiran rast zaposlenosti od 2000. do 2010. godine, kada se počinju nazirati znakovi stagnacije u zapošljavanju. Možemo primjetiti da je proizvodnja duhanskih proizvoda (u gornjem grafikonu) obilježena kontinuiranim padom zaposlenosti s blagim oscilacijama, koji se i dalje nastavlja na razini Hrvatske iako smo ranije mogli vidjeti da je u Istarskoj županiji došlo do porasta zaposlenosti u ovoj grani djelatnosti u razdoblju od 2003. do 2008. godine. Kod računalnog programiranja (u gornjem grafikonu) možemo primjetiti kontinuiran i značajan rast zaposlenosti koja se i više nego utrostručila od početka pa do kraja promatranog razdoblja.

Ovo samo pokazuje da pri planiranju obrazovnih programa treba uzeti u obzir mnogobrojne faktore koji utječu na zapošljavanje i to na lokalnoj, nacionalnoj pa i na međunarodnoj razini.

7. KAKO SADRŽAJ PROGRAMA ODGOVARA RAZVOJNIM POTREBAMA? PRIMJER PROGRAMA U OBRAZOVNOM SEKTORU TURIZMA I UGOSTITELJSTVA

Trajanje programa	Naziv škole/broj škola	Naziv programa	UKUPNO 2009-2010	I. razred	II. razred	III. razred	IV. razred
4	4 škole	Hotelijsko-turistički tehničar	441	107	97	103	134
4	4 škole	Turističko hotelijski komercijalist	295	79	73	69	74
3	6 škola	Konobar - JMO	88	50	16	22	
3	5 škola	Kuhar - JMO	208	80	56	72	
3	ŠKOLA ZA ODGOJ I OBRAZOVANJE PULA	Pomoćni kuhar i slastičar - TES	9	4	3	2	
3	3 škole	Slastičar - JMO	38	17	14	7	
4-godišnji programi			736	186	170	172	208
3-godišnji programi			343	151	89	103	
UKUPNO			1.079	337	259	275	208

Izvor: ASOO

U tablici gore prikazani su svi obrazovni programi u Istarskoj županiji koji stvaraju kvalifikacije za zanimanja iz sektora turizma i ugostiteljstva kojeg smo izabrali zbog toga što smo ranije vidjeli da u županiji ima najviše zaposlenih iz ovog obrazovnog sektora. Što primjećujemo? U okviru redovnog obrazovanja imamo 6 obrazovnih programa od kojih su 4 trogodišnji i 2 četvorogodišnji programi. Vidjeli smo prije da za prirodnu zamjenu postojećih zaposlenika koji rade u granama djelatnosti koje zapošljavaju zanimanja iz obrazovnog sektora turizma i ugostiteljstva dolazi 2,3 mlade osobe na jedno radno mjesto. Budući da 208 mladih dobiva kvalifikacije iz 4-godišnjih programa, od kojih određeni broj odlazi na visoka učilišta, dolazimo do toga da broj mladih koji izlazi iz obrazovnog sektora turizma i ugostiteljstva nešto malo premašuje potražnju koja proizlazi iz prirodnog odljeva i to za otprilike 0,3 puta, odnosno na oko 150 otvorenih radnih mjesta dolazi oko 200 mladih, računajući da će barem polovina učenika koji završavaju 4-godišnje programe nastaviti obrazovanje na visokim učilištima. Međutim ne treba zaboraviti da će se određeni broj mladih zaposliti u obrtima, tako da je moguće da će se poklopiti ponuda i potražnja. S druge strane, pitanje je u kojem pravcu će se dalje razvijati ugostiteljstvo u Istarskoj županiji. Važno je imati na umu da se porast kvalitete i bolja razina usluge u ugostiteljstvu postiže uz porast broja zaposlenog osoblja.

Toliko se može reći o prirodnoj zamjeni radnika u smislu broja, a drugo je pitanje strukture obrazovnih programa, odnosno da li ovi programi prate razvoj grana djelatnosti koje zapošljavaju zanimanja iz područja turizma i ugostiteljstva. Drugim riječima, treba vidjeti mogu li dva 4-godišnja programa omogućiti dovoljnu vertikalnu mobilnost prema višim razinama znanja u sektoru turizma i ugostiteljstva i jesu li postojeći 3-godišnji programi dostatni za razvoj zanimanja u ugostiteljstvu u županiji, a na to pitanje odgovor treba dati prije svega struka.

8. ZAKLJUČAK

U ovom radu napravili smo čitavi niz analiza gospodarstva kako bismo mogli procjeniti ponudu i potražnju za znanjima u Istarskoj županiji te ovdje iznosimo glavne zaključke do kojih smo došli:

Prvo, nije usklađen prirodni odljev zaposlenih u mirovinu s priljevom mladih koji dobivaju slične kvalifikacije. Postoji prevelik broj mladih s kvalifikacijama iz ovih obrazovnih područja:

- Elektrotehnika i računalstvo
- Trgovina
- Osobne usluge, zaštite i druge
- Turizam i ugostiteljstvo

dok je potencijalni manjak mladih u sljedećim obrazovnim područjima:

- Graditeljstvo i geodezija
- Poslovna administracija
- Poljoprivreda, prehrana i veterina
- Tekstil i koža
- Promet i logistika
- Geologija, rudarstvo, nafta i kemijska tehnologija

Drugo, razvojne potrebe ključnih grana djelatnosti koje imaju potencijal za razvoj kao što su npr. proizvodnja hrane i pića, građevinarstvo i kopneni prijevoz očito su nepokrivene.

Treće, ova analiza bi se trebala redovito provoditi kako bi se mogla pratiti struktura ponude znanja i vještina. Uvidom u situaciju mogli bi se uz pomoć mehanizma kvota, modernizacijom i uvođenjem novih programa, kako u redovnom obrazovnom sustavu tako i u sustavu obrazovanja odraslih, smanjiti nesrazmjeri u ponudi i potražnji zanimanja prema obrazovnim sektorima i tako osigurati mobilnost zaposlenih između poslova i veću zapošljivost nezaposlenih.

Svi gore navedeni zaključci upućuju na to da se sustavi redovnog obrazovanja i obrazovanja odraslih trebaju razviti na način da budu što prilagodljiviji potrebama gospodarstva i razvoja društva.

DODATAK: METODOLOGIJA I PODACI

Zadatak ovog rada je da pripremi podloge za usklađivanje postojećih i razvoj novih obrazovnih programa za stjecanje onih znanja i vještina koje su potrebne za gospodarski razvoj županije.

Naše pretpostavke su:

- U kratkom i srednjem roku gospodarstvo će se relativno malo mijenjati pa se može pretpostaviti da su gospodarske djelatnosti koje danas doprinose do 80% ukupnom prihodu u županiji relativno stabilne –o budućoj potražnji možemo nešto naučiti i iz prethodnih kretanja u navedenim djelatnostima;
- Dva su izvora potražnje za radom u tim djelatnostima: potreba da se zamijene radnici koji odlaze u mirovinu i potreba da se gospodarstvo prilagođava promjenama na tržištu gdje prodaju svoje robe i usluge – potražnja može s vremenom rasti ili padati;
- Djelatnosti imaju potrebe za mnogo različitih znanja i vještina. Na primjer, u metalnoj industriji se ne zapošljavaju samo metalni radnici i srodne struke nego i manageri, vozači, ekonomisti, čistačice, pravnici, tehnolozi i dizajneri – ako želimo analizirati znanja i vještine moramo ispitati zanimanja i kako se ona koriste u pojedinim djelatnostima.

Naša metodologija korak po korak je sljedeća:

- Analizirati ključne djelatnosti koje su nositelji razvoja i zapošljavanja u županiji (grane djelatnosti s najviše prihoda i zaposlenosti te najbržom dinamikom razvoja (izvor FINA)²;
- Ispitati dugoročno kretanje zaposlenosti kako bi otkrili da li potražnja za zanimanjima iz te djelatnosti raste ili pada;
- Prepoznati skupine zanimanja koje su najzastupljenije u tim ključnim granama djelatnosti (izvor ARS³);
- Vidjeti kojim obrazovnim sektorima⁴ pripadaju ova zanimanja (prema ASOO⁵ obrazovnim sektorima);
- Analizirati brojnost učenika srednjih škola koji pohađaju programe iz traženih obrazovnih sektora;
- Vidjeti kolika je potražnja za tim zanimanjima zbog odlaska postojećih zaposlenika u mirovinu i razvojnih potreba;
- Prepoznati jaz između ponude i potražnje za znanjima i vještinama;

Metodologija koja je korištena u ovom radu omogućava vrlo grubi prikaz ponude i potražnje za znanjima i vještinama koje smo procijenili iz ponude i potražnje za radom u županiji. Nalaze ove metodologije nužno je dodatno nadopuniti lokalnim podacima kako bi se obrazovanje moglo detaljnije

²FINA – agencija kojoj sve pravne osobe moraju slati redovita izvješća o poslovanju

³ARS – Anketa o radnoj snazi – najveća anketa o ekonomskoj aktivnosti stanovništva koju provodi Hrvatski zavod za statistiku kvartalno na slučajnom uzorku stanovništva starijeg od 15 godina. Anketa koristi definicije zaposlenosti, nezaposlenosti i neaktivnosti Međunarodne organizacije rada i jedini je domaći izvor koji se koristi za međunarodne usporedbe na području ekonomske aktivnosti.

⁴Obrazovni sektor je skup obrazovnih programa i zanimanja koja su s njima povezana na jednom području znanja. U Hrvatskoj je definirano 13 sektora iz strukovnog obrazovnog područja. Više o tome www.asoo.hr

⁵ASOO – Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih

planirati. To se posebno odnosi na podatke o nezaposlenima po zanimanjima koji čine dio ponude rada. Takve je podatke moguće dobiti od područne službe Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Također treba voditi računa da se potražnja za radom prikazuje isključivo za pravne osobe te ne uključuje obrte i individualnu poljoprivredu. Prema tome, stvarna potražnja je veća nego što je ovdje prikazano, ovisno o zastupljenosti tih vrsta gospodarskih subjekata u županijskom gospodarstvu.